

Satu Pohjonen

KIRKKOMUSKARI JA SEN TOTEUTTAMISMAHDOLLISUUKSIA

KIRKKOMUSKARI JA SEN TOTEUTTAMISMAHDOLLISUUKSIA

Satu Pohjonen
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Satu Pohjonen

Opinnäytetyön nimi: Kirkkomuskari ja sen toteuttamismahdollisuuksia.

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 31+3

Lähtökohtana opinnäytetyölle on ollut tarve selvittää, kuinka toteuttaa kirkon musiikkileikkikoulua ja millaisia vaihtoehtoja toteuttamiselle on. Nostetaan esille ajatuksia käytännön kokemuksen kautta. Työn tarkoituksena on rohkaista musiikin varhaiskasvatuksen työntekijöitä kokeilemaan erilaisia toimintamalleja ja antaa vinkkejä käytännön tuntisuunnitteluun.

Työn alussa esitellään yleisellä tasolla käsitteitä musiikki ja lapset. Esille tuodaan myös pääpiirteet lapsen yleisen kasvun kehityksestä sekä musiikillisista valmiuksista. Opinnäytetyössä käsitellään seurakunnan musiikkikasvatusta, kanttorin työnkuvaa ja merkitystä musiikin varhaiskasvattajana. Työ esittelee kirkkomuskarin perustoimintaperiaatteita ja vaihtoehtoisia toimintamalleja.

Tutkimusosio sisältää kyselyn, jonka avulla kartoitetaan yleistä tietämystä kirkkomuskarista, mahdollisia toiveita kirkkomuskarin sisällön ja merkityksen suhteen sekä arvioita siitä, tulisiko erilainen toteuttamismalli kiinnostusta kirkkomuskarin osallistumiselle. Työssä esitellään seurakunnassa toteutettu kirkkomuskariprojekti, johon myös lasten vanhemmat pääsivät osallistumaan.

Kyselyn tuloksen perusteella ajatus kirkkomuskarin toteuttamisesta Lappajärven seurakunnassa sai paljon positiivista palautetta. Yllättävänä tuloksena nousi esiin se, että molemmille toimintamalleille, sekä perinteiselle että kiertävälle kirkkomuskarin mallille, olisi käyttöä. Toive nousi esille juuri vanhemmilta. Yhteistyö seurakunnan kanssa on koettu mielekkääksi, ja lasten musiikin varhaiskasvatukseen kannattaa käyttää voimavaroja mahdollisuuksien mukaan. Toteutunut projekti osoittaa, että seurakuntalaiset kaipaavat lisää musiikillista toimintaa lasten varhaiskasvatukseen. Sen todetaan antavan hyvät lähtökohdat musiikilliseen kasvuun. Lasten sosiaaliset valmiudet vahvistuvat, ja varhaislapsuudessa koetun seurakuntayhteyden toivottaisiin kantavan läpi elämän.

Asiasanat: musiikkileikkikoulu, musiikki -- lapset, seurakunta, kirkon musiikkikasvatus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Church Music

Author: Satu Pohjonen

Title of thesis: Children's Musical Playschool at Evangelical Lutheran Church of Finland and its Implementation

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019

Number of pages: 31+3

The aim of this study was to discuss different methods and new innovations to be used in children's musical playschool organized by the Evangelical Lutheran church. At the same time, this work aimed to encourage and offer new ideas and methods to those working in early childhood musical education. Many of the practices and methods referred in this work, arose from my own practical experience in organizing children's musical playschools.

This work has two parts where the first part offers background information, and the second part is dedicated to the actual study which was carried out as a questionnaire survey, and a discussion of the results of the study on a local level.

At the beginning of this work, the concepts of children and music are briefly presented, highlighting the formative years and the development of children's musical abilities. Similarly, the musical education organized by local congregations, and a description of the cantors' work and their importance in executing a musical playschool, are also discussed. Furthermore, the basic principles of a children's musical playschool are briefly covered and introduced alternative methods and new ideas of introducing different areas of music for children.

The second main section of this work concentrated on the actual study and its results on a local level. The study was implemented through a questionnaire survey, including practical questions, a section express their hopes and expectations of the musical playschool. The idea of organizing a musical playschool received a warm welcome from the members of the congregation, and - slightly surprisingly - the parents felt that there is a need to both: traditional and rotating musical playschools. Since the results of the survey were positive, this work also included data from the musical playschool experiment in question both the children and their parents.

This experiment, amongst other things, highlighted the important role the musical playschool plays in the development of children's musical abilities, and altogether interest towards different areas of musical education. Similarly, musical playschools offer ways for children to practice and improve their social skills.

Keywords: Musical playschool, music -- children, congregation, Church's musical education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS.....	8
2.1	Lapset ja musiikki	8
2.2	Lapsen yleisen kehityksen pääpiirteet.....	9
2.3	Lapsen musiikillisten kehitysvaiheiden pääpiirteet	10
3	SEURAKUNNAN MUSIIKKIKASVATUS	13
3.1	Seurakunnan musiikkikasvatuksen taustoja.....	13
3.2	Kanttori seurakunnan musiikkikasvattajana	14
4	KIRKKOMUSKARIN TOTEUTTAMINEN	16
4.1	Kirkkomuskarin määrittely.....	16
4.2	Kirkkomuskarin kaksi erilaista toimintamallia	17
4.2.1	Perinteisen kirkkomuskarin malli.....	18
4.2.2	Kiertävän kirkkomuskarin malli	18
4.3	Kirkkomuskarin tuntisuunnitelmassa huomioitavaa	20
4.4	Raportti toteutuneesta kirkkomuskaritunnista.....	22
5	KYSELYTUTKIMUS KIRKKOMUSKARISTA	24
5.1	Kysely vanhemmille.....	24
5.2	Yhteenvedo kyselystä vanhemmille	24
5.3	Vanhemmilta saatua palautetta ja kehitysideoita.....	26
5.4	Kokemuksia kirkkomuskarista.....	27
6	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	32

1 JOHDANTO

Ajatus tämän opinnäytetyön tekemisestä lähti käytännön kautta saadun positiivisen kokemuksen kautta. Itselläni on laaja-alaista taustaa lapsityöstä päiväkodin työntekijänä ja luokanopettajan pitkäaikaisten viransijaisuuksien hoitajana. Lisäksi olen toiminut eri seurakunnissa kanttorien sijaisena vuodesta 2008 lähtien. Kokemus käytännöstä on niin sanotun kiertävän kirkkomuskarin mallin mukaisesta toiminnasta. Tätä toimintamallia on käytetty esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla Alajärvellä yhteistyössä kaupungin varhaiskasvatuksen ja seurakunnan kanssa.

Työn tavoitteena on käydä läpi kanttorin mahdollisuuksia kehittää lasten musiikkikasvatusta vaihtoehtoisten toimintamallien avulla. Tavoitteena on myös nostaa esille kanttoreiden merkitys musiikkikasvattajana. Tarkoituksena on herättää rohkeutta uusien toimintamuotojen esille nostamiseen ja sitä kautta vahvistaa seurakunnan mahdollisuuksia tavoittaa yhteyteensä yhä enemmän seurakuntalaisia.

Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt kyselyä kirkkomuskaritoiminnasta Lappajärven seurakunnassa ja raporttia toteutuneesta kirkkomuskarituokiosta. Yhtenä osana työn sisällön muodostumisessa on käytetty omakohtaisen kokemuksen kautta saatua tietoa.

Esille nousseet näkökulmat saivat miettimään, millä tavoin itse omassa tulevassa kanttorin ammatissa voisin kehittää varsinkin lasten parissa tehtävää seurakuntatyötä. Seurakunnissa on tällä hetkellä käyty vilkasta keskustelua siitä, kuinka seurakunta voisi tavoittaa yhä enemmän ihmisiä seurakunnan yhteyteen. Keskusteluita on käyty seurakunnan eri työaloilla, ja on puhuttu niin sanotun matalan kynnyksen seurakunnista. Keskusteluiden tarkoituksena on ollut löytää keinoja, joiden avulla on pyritty tavoittelemaan niitä henkilöitä, jotka eivät tavallisesti ole kiinteässä seurakuntayhteydessä. Aihe on ajankohtainen siinä mielessä, että seurakunnissa on kova tarve löytää keinoja monipuolisen toiminnan ylläpitämiseen ja uusien toimintamuotojen löytämiseen. Toimintansa kautta seurakunta haluaa tarjota luontaista pohjaa seurakuntayhteyteen kaikenikäisille ihmisille.

Opinnäytetyössä haluan myös tuoda esille mahdollisimman paljon käytännön ajatuksia siitä, mitä kirkkomuskarihetkessä ja sen suunnittelussa olisi hyvä ottaa huomioon. Lasten parissa tehtävä musiikkityö on jo sinällensä haastavaa osallistujien nuoren iän vuoksi. Minua kiinnostaa myös löy-

tää vastauksia siihen, millaisia ajatuksia ja mielikuvia lasten vanhemmilla on lasten musiikkikasvatuksesta seurakunnassa. Millaista sisältöä he toivoisivat kirkkomuskariin? Millaisiin lapsen eri kehitysvaiheiden osa-alueisiin tai musiikilliseen kehitykseen he haluaisivat saada tukea?

Haluan myös nostaa esille toimintamallin, jonka avulla juuri tämä lasten tavoittaminen seurakunnan yhteyteen tulisi lähelle arkea ja mahdollistaisi osallistumisen kirkkomuskaritoimintaan. Millaisin keinoin voisin vaikuttaa siihen, että osallistuminen kirkkomuskariin aiheuttaisi lasten vanhemmille mahdollisimman vähän ylimääräistä vaivaa, kuten aikataulu- ja kuljetusongelmia. Kiertävän kirkkomuskarin mukainen malli edellyttää myös varhaiskasvatustuntemusta.

2 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS

Musiikki ympäröi meitä kaikkialla. Emme voi välttyä musiikin vaikutuksilta missään elämämme vaiheessa. Jo ennen syntymäämme saamme musiikillisia vaikutteita äidin kohdussa sydämen sykkeen, hengityksen, suoliston äänien ja kävelyn rytmin kautta. Erilaiset musiikilliset kokemukset si-kiöaikana ja varhaislapsuudessa auttavat tuottamaan selvästi artikuloitua ja jäsentynyttä puhetta jo varhaisessa vaiheessa. Varhaisiän musiikkikasvatus jättää jälkensä lapseen ja näin musiikillisesta kasvusta tulee elinikäinen prosessi. Musiikki ei ole vain pinnallinen vaikuttaja, vaan se ulottuu lap-
sen aivojen syvimpiinkin kerroksiin saakka. (Luokkala & Grahn 2018, 4–5.)

Musiikki luo ohikiitäviä kokemuksia, jotka eivät ole vangittavissa tai pysäytettävissä tarkas-
teltaviksi kuten monet muut taiteelliset tuotteet. Musiikilla on merkityksensä vain silloin, kun
sillä on kokijansa. Musiikki herättää meissä tunteita, jotka voimme jostain syystä kokea vä-
littömästi ominamme – tai torjua ne yhtä yksiselitteisesti. Musiikki vaikuttaa meihin myös
tiedostamattomalla tajunnan tasolla. (Hongisto-Åberg, Lindberg-Piironen & Mäkinen 1993,
22.)

Varhaisiän musiikkikasvatus ei ole pelkästään musiikillisten taitojen ja tietojen kehittämistä, vaan
sen lisäksi se vaikuttaa yksilön persoonallisuuden muotoutumiseen. Lapsen ensimmäiset musiikil-
liset virikkeet ja kokemukset ovat merkityksellisiä. Varhaisiän musiikkikasvatuksen yhtenä tarkoi-
tuksena onkin musiikinrakkauden herättäminen. Musiikkikasvatuksen voidaankin katsoa olevan
elämänikäinen prosessi. Musiikin avulla voidaan edistää lapsen kokonaisvaltaista oppimista ja kas-
vamista. Samalla tulee huomioida myös lapsen kehitykselle soveltuvat toimintatavat. (Hongisto-
Åberg ym. 1993, 9.)

2.1 Lapset ja musiikki

Musiikin oppimisella on monitahoisia vaikutuksia. Se vaikuttaa tapaan, jolla suuntaudumme mu-
siikkiin tai kuuntelemme tai tuotamme musiikkia. Musiikin oppiminen vaikuttaa siihen, millaisia mu-
siikin elementtejä tarkkailemme tai millaisen säveljärjestelmän koemme omaksemme. Musiikin tar-
koitusperiä on useita. Sitä voi käyttää viihteenä tai emotionaalisenä elämyksenä, tai siitä voi etsiä
terapeuttisia ja terveydellisiä vaikutuksia. (Ahonen 2004, 7.)

Ahosen mukaan säveljärjestelmä, jonka vaikutuspiirissä länsimaisen musiikkiyhteisön jäsen kas-
vaa, määritellään musiikin teorian kautta duuri-mollitonaalisuus järjestelmäksi (termi tonaalisuus

voidaan johtaa latinan kielen säveleen viittaavasta sanasta *tona'lis* = *säveellinen* tai kreikankielisestä jännitykseen viittaavasta sanasta *tonos* = *jännitys*). Tonaalisen järjestelmän omaksuminen jatkuu läpi koko lapsuuden, kuten kielenkin oppiminen. Lasten musiikillisten kehitysvaiheiden yksilölliset erot voivat olla hyvinkin suuria. (2004, 64–65, 84.)

Lapsen kehitysvaiheiden tunnistaminen ja tuntemus luovat hyvän pohjan musiikkitoiminnan suunnittelulle ja käytännön työn pohjaksi. Jokainen lapsi kehittyy hyvin yksilöllisesti ja on huomioitava, että lapsen ikä ja kehitystaso eivät välttämättä vastaa toisiaan. Suunnittelussa on otettava huomioon kunkin lapsen omat edellytykset ja kasvun taso. Varhaisiän musiikkikasvatuksella katsotaan olevan edellytyksiä luoda positiivisia vaikutuksia lapsen laaja-alaisen oppimiskyvyn edistämiseksi useilla eri kehityksen ja oppimisen tasoilla. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 63.)

2.2 Lapsen yleisen kehityksen pääpiirteet

Lapsen kehitysvaiheet ovat hyvin yksilöllisiä, eikä niitä voi suoraan verrata keskenään ikärakenteellisen kehityksen kanssa. Lapsen kehitykseen voivat myös vaikuttaa muut tekijät, kuten esimerkiksi erilaiset syntymästä saakka johtuvat kehityshäiriöt ja poikkeavuudet.

Lapsen kehitys ensimmäisen ikävuoden aikana (0–1 v.) on nopeaa. Lapsi kehittyy kaikilla osa-alueilla. Motorinen kehitys etenee vauhdilla ja myös kielellinen kehitys alkaa ensimmäisistä vuorovaikutussuhteista lähtien. Lapsen perusturvallisuuden tunne muodostuu myös elämän ensimmäisinä vuosina vuorovaikutussuhteiden kautta. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 65–67.)

Lapsen toinen ikävuosi (1–2 v.) tuo mukanaan uusia ulottuvuuksia. Lapsi tutustuu ympäristöönsä ja käyttää siinä avukseen kokonaisvaltaisesti kaikkia aistejaan. Hän liikkuu ja tutkii erilaisia asioita. Ympäristö vaikuttaa myös kielelliseen kehitykseen ja lapsi nauttii erilaisista elämyksistä. (Sama, 68–71.)

Kolmas ikävuosi (2–3 v.) tuo mukanaan leikin kautta saatavia vaikutuksia. Lapsi osaa jo yhdistellä aistitoiminnan ja havaintojen kautta saamia tietoja, ja ne yhdistyvät tiedolliseen ja kielelliseen kehitykseen. Leikit rikastuttavat lapsen sosiaalista kehitystä ja tunne-elämää. Motoriikka on jo vahvistunut ja lapsi liikkuu monin eri tavoin (kävely, juoksu, kiipeily). (Sama, 72–74.)

Lapsen neljäs ikävuosi (3–4 v.) on monipuolista kasvun aikaa. Kielen rikastuminen ja monipuolinen toimintaympäristö edistävät tiedollista kehittymistä. Lapsi etsii itse tietoa kysymysten kautta. Kokemusmaailman kehittymistä värittävät erilaiset kuvitteluleikit. Lapsi liikkuu runsaasti ja ilmeikkäästi. (Sama, 75–76.)

5–6-vuotiaan lapsen maailmankuva laajenee entisestään. Tämä ikäkausi on vahvaa kehittymisen aluetta oppimisen, sääntöleikkien ja osallisuuden kautta. Syy- ja seuraussuhteet hahmottuvat, samoin myös erilaiset tilaa, avaruudellisia käsitteitä, mittasuhteita, aikaa ja suuntaa koskevat käsitteet. Lapsen motoriikka on jo varsin hallittua ja liikkeet koordinoituja. (Sama, 77–79.)

Lapsen seitsemäs ikävuosi (6–7 v.) tuo jo tullessaan kouluun tarvittavia valmiuksia. Hänestä kasvaa tiedonhaluinen koululainen. Lapsi kehittyy empaattisissa taidoissa ja oppii tunnistamaan erilaisia tunteita. Tämä ikäkausi on kiihkeän kasvun ja uuteen vaiheeseen sopeutumisen aikaa. (Sama, 79–82.)

2.3 Lapsen musiikillisten kehitysvaiheiden pääpiirteet

Lapsen musiikillinen kehitys kulkee käsikkäin lapsen normaalin kasvun ja kehityksen kanssa.

Ihmisen elämässä musiikki on jo läsnä ennen syntymää.

”Sikiöaikaan liittyvät tutkimukset osoittavat, että lapsen ensimmäinen musiikkikulttuuri on valmis jo syntymähetkellä. Siihen kuuluvat äidin ja vauvalle tuttujen ihmisten äänet, jotka vauva erottaa kaikista muista äänistä” (Lindberg-Piironen ym. 2017, 89).

Vauvojen ja pienten lasten musiikkikasvatukseen liittyviä tutkimuksia ei ole tehty Suomessa kovin paljon, mutta kaikissa tehdyissä tutkimuksissa on osoitettu lapsen ja vanhemman vuorovaikutussuhteilla olevan merkittävä osuus lapsen musiikilliselle kehitykselle. Perinteinen tapa ilmaista tunteita ja rakkautta lasta kohtaan nousee esille hyvin laulamisen muodossa.

Länsimaisessa musiikissa duuri- ja mollitonaliiteetti sekä tasasointisuus ovat keskeisessä asemassa ja näihin elementteihin myös lapsi enkulturoituu eli sopeutuu, kasvaa. Paula Virtalan tekemässä väitöskirjatyössä tutkimustulokset osoittivat, että jo vastasyntyneet kykenevät erottamaan

länsimaisen musiikin tonaliteetteja, varsinkin tasasointisia vs. riitasointisia sointuja. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 91–92.)

Vastasyntynyt osaa eritellä erilaisia asioita äänestä, kuten äänen korkeutta, äänen pituutta ja äänen tulosuuntaa. Vastasyntyneelle lapselle puhuminen, laulaminen ja soittaminen luovat muistijälkiä ja turvallisuuden tunnetta. Keskeisessä asemassa on esimerkiksi laulun toisteleminen useampaan kertaan.

0–1-vuotias on sensitiivinen äänen sointivärille ja voimakkuudelle. Hän kokee ja ilmaisee tunteita äänensävyissä ja assosioi ääniä asioihin. Hän vastaa niihin jokeltaen ja liikkeen kautta. Musiikillinen vuorovaikutus tapahtuu päivittäisten toimintojen yhteydessä luontevasti. Erilaiset loruttelut, körröttelylaulut ja leikit sopivat hyvin esimerkiksi pukeutumistilanteisiin. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 132.)

1–2-vuotias alkaa matkia aikuisen laulua melodisesti ja rytmisesti. Ilmaisuu monipuolistuu, lapsi on kiinnostunut äänistä ja haluaa leikkiä ja muunnella niitä. Hän alkaa käyttää molempia käsiään äänen tuottamiseen. Laulaminen ja loruttelu edistävät puheenkehitystä. Pienet laulut, kehorytmittely, äänileikit ja leikkiminen sijoittuvat arkipäivän toimintojen keskelle. Lapsi saa kokemuksia perussykkeestä musiikin avulla liikuttaessa. (Sama, 132.)

2–3-vuotias kehittyy puhealueella ja voi tuottaa myös omia pieniä ”lauluja”. Hän pyrkii rakentamaan musiikillista muotoa ja on kiinnostunut tuottamaan ääniä esimerkiksi kotitaloudesta löytyvien tavaroitten avulla, kuten kattilan pohjaa hakkaamalla. Lapsi tutkii erilaisia ääniä ympäristöstään, kehoittaa ja erilaisista soittimista. Erilaiset toistetut taputukset ja kehorytmit ovat tärkeitä ja luovat oppimisen iloa ja innostavat. Musiikin mukaan liikkuminen ja tanssiminen ovat lapselle luontainen tapa ilmaista musiikkia. (Sama, 132.)

3–4-vuotias osaa jo käyttää yksinkertaisia rytmisoittimia ja äänen kontrollointi ja arviointi alkaa kehittyä. Hän tulee tietoiseksi temposta, sykkeestä, sävelkorkeudesta ja melodiasta. Hän osaa keksiä omia lauluja tai yhdistellä niitä uusiksi versioiksi. Hän tanssii mielellään itse tai myös parin kanssa. Lapsi erottaa hitaan ja nopean tempon ja reagoi niihin liikkeellä. Musiikillista kehittymistä voidaan tukea jo monin tavoin laulaen, soittaen ja liikkuen. Erilaiset musiikkileikit, kaikurytmit, äänikokeilut, pienet laulut ja lorut ovat lasta innostavia tapoja kehittää musiikillisia valmiuksia. Toistaminen on

tärkeää. Lasta on hyvä kannustaa myös omaan spontaaniin musiikilliseen tekemiseen: laulamiseen, liikkumiseen, soittamiseen ja luovaan musiikilliseen toimintaan. (Sama, 132.)

4–5-vuotias erottelee äänestä vastakohtia, kuten korkea–matala, nopea–hidas tai pitkä–lyhyt. Hän kykenee muistamaan ja laulamaan kokonaisia lauluja, nauttii ryhmälauluista, kuuntelee musiikkia ja taputtaa sanarytmejä. Lapsen toiminnan ja musiikin peruskäsitteiden tutkimisen voi liittää toiminnallisiin kuvitteluleikkeihin, ja myös musiikkiliikunta on oivallinen tapa kehittyä. Lasta kannustetaan ja rohkaistaan omien oivallusten kautta. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 133.)

5–6-vuotias ymmärtää sävelkorkeuden, melodian, rytmin, harmonian ja sointujen olemassaolon. Hän osaa käyttää käsiään ja jalkojaan itsenäisesti esimerkiksi sanarytmejä taputettaessa. Musiikilliset leikit ja ryhmätanssit tuottavat mielihyvää, ja hän oppii niistä. Hän on myös innokas aloittamaan jonkin soittimen soiton opiskelun. Lasta on hyvä rohkaista omien esitysten tuottamiseen, spontaaniin musisointiin ja musiikilliseen keksimiseen. Häntä on hyvä tukea sekä yksin- että ryhmälauluun. Soittamisessa ja musiikkiliikunnassa harjaannutetaan sykkeen ja sanarytmin erottamista. Häntä voi ohjata erilaisten rytmisoittimien, melodiasoittimien ja esimerkiksi viisikielisen kanteleen soiton pariin. (Sama, 133.)

6–7-vuotias syventää kaikin puolin jo aiemmin oppimiaan musiikillisia valmiuksiaan monipuolisen toiminnan ja ilmaisun kautta. Hän tekee havaintoja äänistä, musiikista ja sen tyyleistä ja tajuaa, että sävelkorkeudelle, rytmille ja melodialle on olemassa symbolinen merkintätapa. Hän oppii opettajan ohjauksessa työskentelemään ikäkaudelleen sopivassa musiikkiteknologisessa ympäristössä luovan musiikillisen tuottamisen parissa. Lasta ohjataan lukemaan ja kirjoittamaan musiikillisiä alkeissymboleita. Soittimien tuntemus ja niiden käyttö laajenevat ja hänelle tulee luoda mahdollisuuksia kokeilla erilaisia soittimia. Orkesterisoittimiin tutustumista voi laajentaa käymällä erilaisissa konserteissa. (Sama, 133.)

3 SEURAKUNNAN MUSIIKKIKASVATUS

Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa on tavoitteellista toimintaa. Se pyrkii toiminnallaan kehittämään lapsen kokonaisvaltaisen kasvun lisäksi myös musiikillista kasvua. Musiikillista kasvua ei rajata pelkästään lapseen, vaan sen avulla pyritään tuomaan koko perhe seurakuntayhteyteen. Musiikkikasvatus varhaisiässä vaatii lapsen kehityksen osa-alueiden tunnistamista sekä musiikillisten osa-alueiden kehityksen tietämystä. Peruslähtökohtana on arvostaa, rakastaa ja hyväksyä kukin yksilö omana itsenään. Varhaisiässä saadut musiikkikokemukset luovat hyvää pohjaa myöhemmälle musiikkitoiminnalle seurakuntayhteydessä. Iän karttuessa lapsi voi osallistua seurakunnan tarjoamaan kuorotoimintaan (lapsi- ja nuorisokuorot, myöhemmin muu kuorotoiminta) tai erilaisiin musiikkikokoonpanoihin. (Torri-Tuominen 2010, 131.)

3.1 Seurakunnan musiikkikasvatuksen taustoja

Seurakunnan musiikkikasvatuksen yleisiä tavoitteita voidaan jakaa karkeasti ottaen neljään eri osa-alueeseen. (Torri-Tuominen 2010, 131.)

Ensimmäinen osa-alue huomioi niin sanotun muusisen ihmisen eli herättää musiikin rakkauden ja pyrkii vaalimaan sitä. Musiikki kuuluu yhdenvertaisesti kaikille lapsille. Jokaisella lapsella kuuluu olla oikeus ilmaista ja kokea musiikkia omista lähtökohdistaan käsin, omat edellytykset huomioon ottaen. Musiikki nähdään Jumalan luomislahjana, ja sillä on lapsen uskonnollisessa kasvussa merkittävä rooli. (Sama, 131.)

Toinen osa-alue kattaa lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun tukemisen musiikin avulla. Musiikilliset vuorovaikutustilanteet ja itseilmaisu vahvistavat lapsen kasvua monipuolisesti. Sosiaalisten valmiuksien lisäksi tulevat huomioiduksi myös erilaiset fyysiset musiikilliset ilmaisun työtavat, kuten musiikkiliikunta ja motoriikkaa (soittotaitoa) kehittävät taidot. Lapsen maailmankuvaa laajennetaan ottamalla huomioon erilaisia musiikillisia kulttuuri-ilmapiirejä ja arvomaailmaa, joita rakennetaan taiteen keinoin. (Sama, 131.)

Kolmannessa osa-alueessa kehitetään lapsen musiikillista ajattelua ja ilmaisua. Häntä rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti musiikin keinoin. Hän saa toteuttaa omia näkemyksiään laulaen, soittaen, leikkien ja liikkuen sekä kuunnellen. Hänen kehitysvaiheensa huomioon ottaen tuodaan esille uusia ulottuvuuksia musiikin osa-alueilla, kuten dynamiikka, rytmi, sointiväri ja kesto. Lapsille sopivan musiikillisen toiminnan kautta kehitetään hänen kuuntelukykyään sekä rytmi-, sävel-, sointu- ja muototajua. Laulu ja leikki ovat ominaisia toimintatapoja, joiden avulla musiikki voidaan tuoda osaksi jokapäiväistä elämää. (Sama, 131.)

Neljäs osa-alue keskittyy uskonnollisen ja yhteisöllisen kasvun tukemiseen musiikin avulla. Seurakunnassa musiikki on näkyvästi esillä jumalanpalveluselämässä ja seurakunnan jäsenenä kasvamisessa. Seurakunnissa on lapsille suunnattuja jumalanpalveluksia ja erilaisia musiikkipainotteisia tapahtumia. Seurakunnan kerhotoiminta pitää myös sisällään runsaasti musiikkia. Näissä lapsi voi ilmaista uskoaan vapaasti laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien. Myös kirkkovuoden kulku tulee tutuksi. (Sama, 131.)

3.2 Kanttori seurakunnan musiikkikasvattajana

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnassa tulee olla vähintään yksi kanttorin virka. Seurakunnan musiikkitoiminnan johtaminen on kanttorin tehtävä ja viranhaltijana hänellä on musiikillinen vastuu jumalanpalveluksissa, kirkollisissa toimituksissa sekä seurakunnan tilaisuuksissa. Tämän lisäksi hänellä on opetusvastuuta rippikoulussa, ja hän hoitaa musiikkikasvatustyötä sekä edistää musiikin käyttöä seurakunnan eri toiminnoissa. Kanttorin tehtäviin kuuluu myös vastata seurakunnan soittimien huollosta ja hoidosta.

Jumalanpalveluselämän ja toimitusten musiikki on kanttorin perusosaamisen ydin. Musiikkitoiminnan tulisi olla monipuolista ja laadukasta, ja seurakunnilla voi myös olla erilaisia musiikillisia painopistealueita. (Kanttorin ydinosaaminen 2010, viitattu 8.5.2019).

Seurakunnan musiikkielämä toimii kristillisten arvojen ylläpitäjänä. Virsilaulun ja musiikin avulla voimme siirtää perinteitä sukupolvilta toisille. Kirkkovuoden virsien kautta sekä laulujen ja muun musiikin kautta teemme uskontoa ja uskoa eläväksi.

Kirkkomme musiikin pohjan luo evankelis-luterilaisen kirkon usko ja oppi. Musiikin kautta kaikenikäisillä on mahdollisuus saada kokemuksia yhteisestä uskosta ja seurakuntalainen saa ylistää, kiittää ja rukoilla musiikin avulla. (Kirkkohallitus 2015, 9–10.)

Tavoitteena kirkon musiikkikasvatuksessa on musiikillisten taitojen ja valmiuksien luominen ja musiikillisten kokemusten mahdollistaminen. Tavoitteissa yhdistyvät kristillinen kasvatus sekä musiikki- ja varhaiskasvatus. Musiikkikasvatus on elinikäinen prosessi ja sen vaikutukset ovat kokonaisvaltaiset. Varhaisiän musiikkikasvatuksen pääasiallinen tehtävä on rakkauden synnyttäminen musiikkia kohtaan, ja varhaisiän musiikkikasvattajalla on tärkeä rooli tämän yhteyden synnyttämisessä. (Oikarainen 2017, 9, viitattu 8.5.2019).

Kanttorin työtehtävät seurakunnassa ovat muuttaneet muotoaan ja kehittyneet ympäröivän yhteiskunnan muutosten mukaisesti. Nykypäivän kanttorit osaavat paljon muutakin kuin soittamisen ja laulamisen taidon. Heidän työskentelyssään nousee esille myös kasvattajan rooli ja yhteistyö eri tahojen kanssa. Musiikilliset taidot ovat monipuolisia, ja useat kanttorit hallitsevatkin useita eri instrumentteja. Kanttorit käyvät pitämässä erilaisia hartauksia eri laitoksissa ja hoitokodeissa. Heillä on yhteisiä työtehtäviä koulujen ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

4 KIRKKOMUSKARIN TOTEUTTAMINEN

Seurakunnissa on musiikkileikkikouluja toiminut jo vuosikymmenien ajan. Melko usein ne jäävät tilastoimatta siitä syystä, että ne sulautuvat lapsi- ja musiikkityön tilastoihin. Erilaisia toimintamuotoja on tarjolla sen mukaan, missä määrin seurakunta on niissä osallisena. Seurakunta voi esimerkiksi tarjota tai vuokrata tilat yksityisen tahon ylläpitämään toimintaan tai se on voinut palkata palkkiotoimisen musiikkileikkikoulunopettajan. Seurakunnan oma kanttori tai joku muu työntekijä voi pitää muskaria oman työn ohessa, tai sitten seurakunnan osa- tai kokopäiväinen musiikkileikkikoulunopettaja vastaa toiminnasta. On myös mahdollista, että seurakunnan oma musiikkikoulu järjestää musiikinopetusta varhais- ja lapsityössä. (Torri-Tuominen 2010, 132.)

Hyvä musiikkihetki sisältää paljon erilaisia elementtejä. Se koostuu rytmistä, liikkeestä, loruista, lauluista, iloisesta tunnelmasta ja oppimisen riemusta yhdessä kokien. Lapset ovat työkenttänä herkkää aluetta ja he vaistoavat sen, mitä ei sanoin julki tuoda. Musiikkikasvattajana on tärkeää olla läsnä täydellisesti kussakin hetkessä ja aidosti välittää omasta ja toisten tekemisestä. Suunnitteluvaiheessa kannattaa ensin miettiä tavoitteet kulloinkin edessä olevalle tuokiolle ja sen jälkeen valitaan sisällöt ja menetelmät. Tuokioiden sisällöt voivat vaihdella hyvinkin monipuolisesti, mutta on hyvä pitää mielessä lepovaiheen ja toiminnallisen tekemisen vuorottelu tunnin edetessä. (Luokkala & Grahn 2018, 8–9.)

4.1 Kirkkomuskarin määrittely

Musiikki on yksi iso osa seurakuntien toimintaa. Musiikki on läsnä jumalanpalveluksissa, erilaisissa kirkollisissa toimituksissa (kaste, vihkiminen, siunaus, konfirmaatio) sekä omina kokonaisuuksinaan (kuorot, laulu- ja soitinkokoonpanot). Tämän lisäksi kerhot ja erilaiset hartaudet ja muut seurakunnan tilaisuudet sisältävät usein musiikillisia osia. Musiikkia on tarjolla eri ikäryhmille, kunkin tarpeiden mukaan.

Kirkkomuskarissa olemme musiikin kanssa Pyhän äärellä ja edessä. Musiikki on Jumalan luomistyön ihme, jota jokainen meistä kantaa sisällään. Jokainen ihminen on Jumalan luoma, muusinen ihminen. Tämä ilmenee lauluna, liikkeenä, rytminä. (Torri-Tuominen 2010, 4.)

Tässä yhteydessä kirkkomuskari tarkoittaa seurakunnan järjestämää musiikkileikkikoulutoimintaa, jolla pyritään tavoittamaan ja yhteisölliseen toimintamuotoon seurakunnassa. Tässä ei kohdata pelkästään lapsia, vaan myös heidän vanhempiaan, sisarusiaan ja isovanhempia. Muskaritoiminta linkittää lapset seurakunnan varhaiskasvatukseen ja kasteopetukseen. Toiminnassa nostetaan musiikin lisäksi esiin rukousta, Raamatun kertomuksia ja liikkeen tai hiljaisuuden muotoja. Samalla tulee kirkkovuosi tutuksi.

Lasten kautta hengelliset laulut kulkeutuvat kotiin saakka. Laulujen kautta uskon kieli voi olla helpommin ymmärrettävää ja sen sanoma kantaa koko perhettä. Yhteisten laulujen kautta on mahdollisuus siirtää perinteitä sukupolvilta toisille tai niiden avulla voidaan luoda omia uusia traditioita. Yhdessä laulaminen, leikkiminen ja tekeminen ovat luontevaa vuorovaikutusta lapsen ja aikuisen välillä ja kaikki tämä tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Muskariryhmässä lapsella on mahdollisuus tutustua uusiin kavereihin ja samalla se vahvistaa seurakuntayhteyttä. Ihminen on fyysinen, henkinen ja hengellinen sekä sosiaalinen kokonaisuus, ja eräänä tavoitteena kirkkomuskarissa onkin kasvattaa ihmistä kokonaisvaltaisesti näillä kaikilla osa-alueilla. Musiikin avulla voidaan kehittää motorisia, tiedollisia ja sosiaalisia valmiuksia. Näiden valmiuksien lisäksi kehittyä myös kuuntelemisen taito tai mahdollisuus olla hiljaa ja kuunnella hiljaisuutta.

Kirkkomuskari on osa seurakunnan musiikkikasvatusta ja sen lauluissa on mukana usein myös hengellinen elementti. Kirkkomuskari sisältää myös muskarilauluja ilman selkeää hengellistä viitekehystä, ja näin saadaan aikaan mahdollisimman laaja-alainen ja monipuolinen ote musiikkiin. Lapsen iän ja kehitysvaiheiden puitteissa opitaan erilaisia asioita musiikin peruselementeistä, kuten sointiväristä, rytmistä, dynamiikasta ja harmoniasta. Kirkkomuskaritoiminta tuo seurakunnan lähelle lasta ja haluaa omalta osaltaan tarjota lapselle mahdollisuuksia elämyksiin, oivalluksiin, iloon ja kokonaisvaltaiseen kasvuun. (Torri-Tuominen 2010, 5.)

4.2 Kirkkomuskarin kaksi erilaista toimintamallia

Tässä opinnäytetyössä nostan esille kahden erilaisen toimintamallin pääpiirteitä. Jokainen seurakunta voi etsiä itselleen parhaiten sopivan toimintamuodon kirkkomuskarin toteuttamisessa. Toimintamallien vaihtoehtoja on hyvä nostaa esille jo siinä vaiheessa, kun seurakunnissa pohditaan yleisesti lapsityön parissa tehtävän musiikkityön työalanäkymiä ja kehittymismahdollisuuksia. Mi-

käli seurakunta haluaa lähteä tekemään yhteistyötä muiden tahojen kanssa, kuten esimerkiksi kaupungin tai kunnan kanssa, kannattaa asia nostaa esille jo hyvissä ajoin ennen uuden toimintakauden alkua.

Seurakunnissa kirkkomuskareita ohjaa pääasiallisesti seurakunnan musiikkityöstä vastaava kanttori. Kirkkomuskarin perinteinen toimintamalli perustuu seurakunnan tiloissa järjestettävään, ryhmäkooltaan ja ikäjakaumaltaan rajoitettuun toimintamuotoon. Ryhmiä voi tietenkin olla useampia. Ne voidaan luokitella ikäjakauman mukaan tai ne voivat toimia sisarusryhmänä.

Vaihtoehtoinen toimintamuoto on niin sanottu kiertävä kirkkomuskari. Tässä toimintamallissa kirkkomuskariohjaaja siirtyy lapsiryhmästä toiseen ja muskariin osallistutaan esimerkiksi lapsen ollessa päivähoidossa. Kirkkomuskarituokio sijoitetaan sellaiseen ajankohtaan, että se toimii hyvin päivähoidon muun päivittäisen toiminnan ohessa.

4.2.1 Perinteisen kirkkomuskarin malli

Perinteinen kirkkomuskari pidetään yleensä seurakunnan tiloissa kanttorin ohjaamana. Melko usein toiminta saattaa olla iltapainotteista, jolloin vanhemmat ovat ehtineet palata kotiin töiden jälkeen ja heillä on mahdollisuus tuoda lapsensa mukaan kirkkomuskariin. Ryhmän kokoontuminen ja kokoonpano riippuu osallistujien määrästä ja aikatauluista. Tietenkin myös ohjaajan omat aikataulut on otettava huomioon. Lapsityössä merkittävä rajoittava tekijä on ryhmäkoko ja ikäjakauma. Ryhmäkoon tulee olla sellainen, että sen hallinta on mahdollista ja turvallista. Ryhmäkokoon vaikuttaa myös lasten ikä: mitä nuorempia lapsia on kyseessä, sitä pienempi on kokonaisryhmän osallistujamäärä. Vauvamuskareissa on hyvä olla aina jompikumpi vanhemmista tai joku muu vanhempi lapsen mukana. Keskimääräinen ryhmäkoko on ikäjakauma huomioiden noin viidestä viiteentoista lapseen. Käytännössä ryhmät jakaantuvat pääosin siten, että vauvamuskari pidetään 3–7 kk:n ja 8–12 kk:n ikäisten ryhmille. Lisäksi on yksivuotiaiden ryhmä, 2 -vuotiaiden ryhmä, 3–4 -vuotiaiden ryhmä ja 5–6 -vuotiaiden ryhmä. Nämä ovat suuntaa antavia ryhmäjakoja.

4.2.2 Kiertävän kirkkomuskarin malli

Kiertävän kirkkomuskarin toimintaperiaatetta miettiessä on hyvä huomioida opetushallituksen ohjeuskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksen parissa. Opetushallituksen ohjeesta käy ilmi, että

on hyvä olla vanhempien lupa lapsen osallistumiselle uskonnolliseen toimintaan varhaiskasvatuksessa. Opetushallituksen ohjeessa on pääosin otettu kantaa perusopetusta koskeviin kannanottoihin, mutta ohje koskettaa kaikkea varhaiskasvatustilanteiden piirissä olevaa toimintaa, kuten päiväkotia, perhepäivähoitoa ja muuta varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2018, viitattu 8.5.2019, 1–4.)

Kiertävässä kirkkomuskarissa ohjaaja siirtyy lapsiryhmästä toiseen. Ohjaajalla on mukanaan muskarihetken toteutukseen tarvittava materiaali ja välineistö (soittimet), joita hän kuljettaa mukanaan. Muskarihetki toteutuu lapsen päivähoitopaikassa, hoitopäivän aikana sopivana ajankohtana. Tässä toimintamuodossa on hyvä huomioida varhaiskasvatustilanteiden määrittelemät näkökulmat uskonnollisesta toiminnasta.

Opinnäytetyöni sai lähtökohdan omakohtaisesta kokemuksesta. Olin mukana Etelä-Pohjanmaalla Alajärven kaupungissa projektissa, jossa toteutettiin kirkkomuscaria yhteistyössä Järvi-Pohjanmaan (Alajärvi, Lehtimäki, Soini) päivähoiton ja Alajärven seurakunnan kanssa. Projektin toteutuksessa ohjaajan palkkakustannukset jakautuivat Alajärven kaupungin ja Alajärven seurakunnan kesken.

Projektissa pääsin toteuttamaan niin sanotun kiertävän kirkkomuskarin mallin mukaista toimintaa. Toiminta toteutui paikoissa, joissa oli Alajärven kaupungin järjestämää lasten päivähoitoa. Toimintaan osallistuivat kaupungin ryhmäperhepäiväkodit ja perhepäivähoitajat, joilla oli lapsiryhmä kaupungin perhepäivähoiton piiristä. Ryhmäperhepäiväkoteja oli mukana yhdeksän kappaletta ja perhepäivähoitajien ryhmiä oli mukana hieman tilanteesta riippuen noin 33 kappaletta. Tällä tavoin toteutettuna kirkkomuskarin pääsi osallistumaan vuoden aikana lähes 260 0–6-vuotiaasta lasta. Lasten vanhemmilta oli kysytty lupa siihen, että heidän lapsensa saavat osallistua tähän toimintaan. Samoin lupa täytyi olla myös yksityisiltä perhepäivähoitajilta, jotta saimme heidän kotiinsa tällaista toimintaa tulla järjestämään. Kaupunki selvitti itse luvat hoitopaikoilta ja lasten vanhemmilta.

Käytännössä toiminta pyöri kahden viikon periodeissa toimipaikkojen runsaan määrän takia. Aikataulut suunniteltiin yhdessä hoitopaikkojen ja perhepäivähoitajien kanssa heidän päivittäisten toimintojensa kartoituksen pohjalta. Näin toteutettuna kirkkomuskariketusta ei tullut ylimääräistä rasitusta, vaan toiminta soljui hyvin päivän rytmiin. Ohjaaja vastasi itse aikataulun muutoksista tai peruutuksista omasta puolestaan ja hoitajat puolestaan ilmoittivat, ellei vierailu sopinut heille. Tämä toimi käytännössä erittäin hyvin, ja kaikki olivat erittäin sitoutuneita toimintaan.

Kiertävän kirkkomuskarin mallin mukaisessa toiminnassa tunnin huolellinen suunnittelu nousi tärkeään asemaan. Lapsiryhmän ikäjakauma, varsinkin kotona olevalla hoitajalla, saattoi olla hyvinkin suuri. Pienimmät saattoivat olla vain yhdeksän kuukauden ikäisiä ja vanhimmat esikouluikäisiä. Nuorimmilla oli mukana aina hoitaja avustamassa musiikkituokiossa.

Kiertävä kirkkomuskariohjaaja toi vaihtelua ja uutta sisältöä lasten ja hoitajien päiväohjelmaan. Lapset ja hoitajat odottivat aina innolla uutta muskarihetkeä. Kotona yksin hoitavat perhepäivähoitajat kokivat vierailun mielekkääksi, ja samalla oli mahdollisuus antaa vertaistukea hoitotyötä yksin tekeväälle hoitajalle. Vanhemmilta tuli hyvää palautetta toiminnasta, erityisesti siitä, että se ei asettanut vanhemmille aikatauluongelmia, koska muskari toteutui päivähoidon aikana.

4.3 Kirkkomuskarin tuntisuunnitelmassa huomioitavaa

Kirkkomuskaritunnin hyvä suunnittelu helpottaa tunnin pitämistä käytännössä. Lasten kanssa toimimisessa hyvin suunniteltu tuokio helpottaa ryhmän hallintaa. On hyvä olla olemassa myös vaihtoehtoja, joita voi ottaa nopeasti käyttöön, mikäli näyttää esimerkiksi siltä, että lapset eivät jaksakaan keskittyä.

Tuntisuunnitelman laatimisessa on hyvä muistaa muutamia tärkeitä seikkoja. Lapsi on luonnostaan liikkuva ja leikkivä, ja hänelle on ominaista oppia liikkeen kautta. Lasta ei pidä istuttaa paikoillaan kovin pitkiä aikoja, vaan hänelle tulee antaa aina välillä mahdollisuus purkaa energiaansa liikkeen avulla. Jotkut lapset tarvitsevat enemmän aikaa, ja kannattaa muistaa, että heille voi myös antaa mahdollisuuden olla osallistumatta aktiivisesti. Mikäli lapsi ei halua osallistua aktiivisesti, hänelle voi antaa korvaavaa tekemistä, esimerkiksi soittimien jakamista. Mahdollisesti lapsi osallistuu hiekan myöhemmin, kun toiminta ja ihmiset ympärillä tulevat tutummiksi. Lapsella ei ole väärää tapaa tehdä. Itse voit olla mallina, mutta hänelle on annettava valinnanvapaus tehdä asioita myös omista lähtökohdistaan käsin. Uusia lauluja ja leikkejä ei kannata ottaa liian monta yhdellä kerralla opittavaksi. Toisto on hyvä opetusmenetelmä, ja edellisellä kerralla opittuja asioita voi aina palauttaa mieleen seuraavan tunnin aikana. Samaa laulua voi opetella monin eri tavoin, laulaen, soittaen ja liikkuen. Lapselle tulee myös antaa aikaa keskusteluun ja kyselyyn tuokioiden lomassa. Kun pohditaan uusia ideoita ja mietitään tuntisuunnitelman tekoa, palautetaan mieleen aina lapsiryhmä, jonka kanssa idea aiotaan toteuttaa. (Luokkala & Grahn 2018, 10.)

Tuntuunitelma sisältää erilaisia mahdollisuuksia. Joitakin osia tuokiosta kannattaa pitää melko lailla samankaltaisina joka kerta. Tällainen voi olla esimerkiksi muskarihetken aloitus. ”Muskari-alttari” valmistellaan samalla tavalla joka kerta. Esille nostetaan alttarille kuuluvia symbolisia esineitä, kuten esimerkiksi risti ja raamattu. Altтарin koristeluun voi vielä lisäksi käyttää liinaa ja vaikkapa muovikukkaa. Jos alttarille haluaa lisätä myös sytytettävän kynttilän, on huomioitava turvallisuusasiat erityisen tarkasti.

Tunnin alkuun rauhoitutaan alkulaulun ja alkurukouksen ajaksi. Lapset on hyvä huomioida ja toivottaa heidät tervetulleiksi. Huomio voidaan osoittaa koko ryhmään kohdistuvaksi, tai sen voi yksilöidä. Lapset saavat positiivisen kokemuksen siitä, että juuri heidän osallistumisellaan on merkitystä. Tervehtimisen voi yhdistää laululeikkiin joko yksilöllisesti, tai sen voi kohdistaa suuremmissa joukossa koko ryhmään. Hyviä esimerkkejä tällaisiin lauluihin löytyy Kirkkomuskari-kirjasta (esimerkiksi Hanna/Pekka on tullut muskariin tai Kaikki lapset, kaikki lapset, kiva nähdä teitä!).

Osallistujille on hyvä tarjota energianpurkumahdollisuuksia laululeikkien avulla. Leikit voivat olla sellaisia, joissa saa nousta ylös ja liikkua. Liikkumisleikit suunnitellaan käytettävissä olevan tilan ja ryhmän koon mukaan. Liikkumisleikeissä tulee huomioida turvallisuus aina erittäin huolellisesti. Lapsen tulisi kyetä liikkumaan siten, ettei ole vaaraa huonekaluihin törmäämisestä tai mattoihin liukastumisesta. Ennen liikkumisleikkejä on varmistuttava siitä, että lapset ymmärtävät nämä vaaran paikat ja ottavat ne huomioon. Nämä seikat nousevat esille varsinkin silloin, kun muskarituokio pidetään esimerkiksi perhepäivähoitajan kotona.

Lapset pitävät myös siitä, että saavat itse käyttää soittimia. Heitä ohjataan oikeaoppiseen soittimen käyttöön. Helppoja soittimia ovat erilaiset marakassit, triangelit, kapulat ja muut pienet rytmis- ja lyömäsoittimet. Viisikielinen kannel tuo vaihtelua lauluihin, ja myös lapset oppivat helposti säestämään sillä, pienimmät avustettuna ja isommat itsenäisesti. Soitinten käyttö rikastuttaa laulua. Ohjaaja voi halutessaan säestää lauluja käytettävissä olevilla soittimilla omien intressiensä pohjalta.

Teoreettista musiikkikasvatusta voi sisällyttää mukaan sopivaan kohtaan. Esimerkiksi rytmisiä ja dynamiikkaa voi harjoitella sekä lauluissa että leikeissä. Lapsi oppii paljon asioita leikkien ja lorujen avulla.

Tunti on hyvä päättää myös rauhoittumiseen. Rauhoittumisen apuna voi käyttää vaikka musiikin kuuntelua tai pientä väritystehtävää tai piirustusta. Tunnin päätteeksi lapsia kiitetään osallistumisesta ja toivotellaan tervetulleeksi myös seuraavalle kerralle. On tärkeää, että lapsi kokee osallistumisensa tärkeäksi ja hyväksytyksi juuri sellaisena, kuin hän on.

4.4 Raportti toteutuneesta kirkkomuskaritunnista

Opinnäytetyöhön liittyvä projekti kirkkomuskaritunnista pidettiin Lappajärven seurakunnassa. Lappajärven kunta on pieni n. 3000 asukkaan maalaiskunta Etelä-Pohjanmaalla. Seurakunnan musiikista vastaa yksi kanttori. Kirkkomuskaritunnit pidettiin seurakuntakodilla. Käytettävissä oleva tila oli suuri ja mahdollisti hyvin erilaiset liikkumisleikit. Tilassa oli käytettävissä piano ja erilaisia lyömä- ja rytmisoittimia. Lisäksi tilan takaosassa oli vanhemmille mahdollisuus kahvitarjoiluun sekä kyselylomakkeen täyttämiseen halutessaan heti paikan päällä.

Lapsiryhmän ikäjakaumaksi valikoitui 3–4-vuotiaiden ryhmä. Lapsia paikalle saapui yhdeksän ja heillä oli mukanaan joko vanhempi tai isovanhempi. Tilaisuuden aluksi esittelin kirkkomuskarin kaksi erilaista toimintamallia ja kerroin lyhyesti kirkkomuskarin toiminnasta ja tavoitteista. Lyhyen esittelyn jälkeen siirryimme lapsiryhmän kanssa varsinaiseen muskarihetkeen ja vanhemmat saivat jäädä seuraamaan tuntia kahvittelun merkeissä.

Lapsiryhmän ja ohjaajan kesken muodostui nopeasti luottavainen ja innostava ilmapiiri. Alkuvalmisteluiden jälkeen aloitettiin alkulaululla ja lyhyellä rukouksella. Sen jälkeen otettiin tutustumisleikki, jonka yhteydessä jokainen lapsi sai kertoa nimensä ja samalla toivotin hänet tervetulleeksi. Alkuesittelyjen jälkeen kävimme lyhyen keskustelun meneillään olevasta vuodenaajasta ja lauloimme kevätaiheisia lauluja. Laulujen opetteluun apuna käytin kaikulaulumenetelmää ja erilaisia pieniä ”tukiviittomia”, joilla kuvailin laulun sanoja. Mukana oli myös heille aiemmastaan tuttuja kevätlauluja ja niihin lasten oli helppo yhtyä. Laulujen jälkeen siirryimme reippaaseen energianpurkuun laululeikkien avulla. Lapsilla oli rajattu alue, jonka sisällä he liikkuvat annettujen ohjeiden mukaisesti. Ryhmä oli innostunut ja toimi hyvin. He kuuntelivat myös annetut ohjeet ennen leikin aloitusta. Tämän jälkeen tutustuimme soittimiin. Lapset saivat ohjeet soittimien käytöstä ja he valitsivat itse haluamansa soittimen laulun säestykseen. Tällä kertaa mukana oli claveseja (kapuloita), erilaisia marakasseja ja triangeleita. Tässä ikäryhmässä näiden soittimien käyttö on helposti ja nopeasti opittavissa. Lapset olivat innokkaita soitinten käyttäjiä, ja haasteelliseksi muodostuivatkin ne

hetket, jolloin soittimien oli tarkoitus olla tauolla. Lapsia ohjeistettiin hieman lisää, ja sen jälkeen soittamisen ja tauotuksen vuorottelu alkoi sujua. Tunnin loppuksi rauhoitumme lyhyen raamatun-tekstin äärelle. Teksti oli lyhyt pätkä luomiskertomuksesta ja apuna oli lasten kuvallinen Raamattu. Kuvien näyttäminen sai lapset keskittymään paremmin. Loppulauluna käytin tuttua lastenvirttä: Anna enkeleitä.

Ryhmä toimi hyvin, koska lähes kaikki lapset tunsivat toisensa entuudestaan. Pienellä paikkakunnalla saman ikäiset lapset kohtaavat toisiaan erilaisissa kerhoissa ja hoitopaikoissa. He tapaavat toisiaan tiiviisti myös vapaa-ajallaan. Turvallisuuden ja tuttuuden tunne poistaa ryhmästä ylimääräistä jännitystä ja lasten on luontevaa ja helppoa lähteä toimintaan mukaan, vaikka toiminta itsessään oli heille uutta. Joillakin lapsista oli aiemmastaan kokemusta muun tahon järjestämästä muskaritoiminnasta.

Kirkkomuskarissa läsnä olleet vanhemmat ja isovanhemmat antoivat välitöntä positiivista palautetta mukana olleille lapsille ja ohjaajalle. Suurimmalle osalle tällainen seurakunnan toimintamuoto oli uutta ja sitä toivottiin jatkossa otettavaksi käyttöön yhtenä seurakunnan toimintamuotona. Pidetystä kirkkomuskarituokiosta on tuntisuunnitelma tämän opinnäytetyön liitteessä 1.

5 KYSELYTUTKIMUS KIRKKOMUSKARISTA

Kyselytutkimuksen avulla kartoitettiin ensisijaisesti sitä, onko tällaiselle seurakunnan palvelumuodolle tarvetta Lappajärven seurakunnassa. Seurakunnissa käydään yleisesti tällä hetkellä keskustelua siitä, kuinka seurakunta voisi tavoittaa yhä enemmän ihmisiä seurakuntayhteyteensä. Seurakunnat haluavat tarjota palveluitaan kauttaaltaan kaikissa ikäluokissa.

5.1 Kysely vanhemmille

Kysely suunnattiin suoraan lasten vanhemmille. Kysely, kirkkomuskaritoiminnan esittely ja kirkkomuskarituokio pidettiin huhtikuussa 2019. Kyselyyn oli mahdollista vastata paikan päällä ja samalla sai ohjaajalta tarvittaessa lisätietoja. Osa vanhemmista antoi vastauksensa sähköpostitse jälkikäteen. Kyselylomakkeen avulla haluttiin saada tarkka käsitys siitä, mitä vanhemmat tiesivät entuudestaan kirkkomuskarista ja olisiko kiinnostusta saada jatkossa tämänkaltaista tarjontaa seurakunnan taholta.

Kyselyn avulla lähdettiin kartoittamaan vanhempien käsitystä ja aikaisempaa kokemusta kirkkomuskarista. Kyselyn tarkoituksena oli saada selville, millaista toimintaa vanhemmat haluaisivat saada seurakunnan musiikkitoimintaan ja varsinkin lasten musiikilliseen varhaiskasvatukseen. Kysymysten asettelu pidettiin hyvin yksinkertaisina ja kysymyksiä sisällöt liittyivät hyvin kohdenneusti juuri kirkkomuskaritoimintaan. Vanhemmille annettiin informaatiota ennen kirkkomuskariprojektia siitä, mitä kirkkomuskarista pitää sisällään, ja lisäksi selvitettiin eri toimintamallien peruseräteet. Läsnä olevat vanhemmat saivat vielä esittää lisäkysymyksiä ja selvennyksiä ennen vastausantamista. Tarkka kysymyskaavake löytyy tämän opinnäytetyön liitteestä 2.

5.2 Yhteenveto kyselystä vanhemmille

Kyselytutkimuksen yhteenvedossa haluan kartoittaa tietoa mahdollisuudesta laajentaa seurakunnan musiikkitoimintaa pienten lasten parissa. Suuri osa vanhemmista vastasi kyselyyn heti paikan päällä seuratessaan kirkkomuskarista. Läsnä olevat vanhemmat saivat myös suullisesti kysellä lisätietoja asiasta ja näkökulmista keskusteltiin. Osa vastauksista tuli jälkikäteen sähköpostin kautta. Vastauksia tuli jokaiselta paikalla olleelta perhekunnalta, yhteensä kahdeksan kappaletta.

Kuudessa vastauksessa kävi ilmi, että perheen lapset olivat osallistuneet seurakunnan musiikkitoimintaan perhekerhoissa, joissa on laulettu ja soitettu. Samoin he ovat osallistuneet seurakunnan tarjoamaan Lasten kauneimmat joululaulut -tapahtumaan sekä useamman kerran perhejumalanpalveluksiin. Kaksi vastaajista ei ole osallistunut millään tavoin seurakunnan toimintaan aiemmin.

Kirkkomuskaritoiminta oli suurimmalle osalle vierasta. Yksi vastaajista oli aiemmin kuullut kirkkomuskaritoiminnasta edellisellä asuinpaikkakunnallaan, mutta he eivät olleet varsinaisesti siihen itse osallistuneet. Yksi vastaajista oli ollut mukana aiemmin kirkkomuskaritoiminnassa eri paikkakunnalla.

Vastausten perusteella kävi ilmi, että kaikki yhdistivät kirkkomuskaritoiminnan seurakunnan toiminnaksi. Kirkkomuskarin sisällön oletettiin olevan pääosin hengellistä musiikkia tai Raamatun kertomuksia. Vanhemmat myös toivoivat juuri tämän hengellisen sisällön olevan keskeisessä asemassa. Esille nousi myös toive siitä, että kirkkovuosi tulisi tutuksi ja lauluja käytäisiin läpi myös vuodenaikojen vaihtelujen mukaan. Toivomuksia tuli myös tavallisten lastenlaulujen mukaan ottamisesta, sillä vanhemmat itse eivät kokeneet olevansa kovin aktiivisia käyttämään laulua tai soittoa osana arkeaan, muutoin kuin radion kautta. Kirkkomuskarihetkien toivottiin myös sisältävän toiminnallisia osuuksia leikkien ja soittimiin tutustumisen muodossa. Kirkkomuskarihetken toivottiin kehittävänsä lapsen sosiaalisia taitoja ja yhteistyötaitoja. Vanhemmat kokivat tärkeäksi sen, että lapsella olisi hyvä ja positiivinen näkemys itsestään ja kavereistaan. Ketään ei jätettäisi yksin ja myös ujoimmat saataisiin rohkaistua osallistumaan toimintaan ja tätä kautta saamaan tukea kasvuunsa tasa-vertaisena yksilönä. Kaikista vastauksista ilmeni kiinnostusta osallistua kirkkomuskaritoimintaan, ja toteutusvaihtoehdoista molemmat vaihtoehdot saivat kannatusta.

Perinteisen toimintamallin hyväksi puoliksi nähtiin se, että aika ja paikka olisi aina vakio. Neljässä vastauksessa tämän mallin ajateltiin soveltuvan hyvin esimerkiksi vauvaperheille. Paikkakunnalla on lapsiperheitä, joissa vanhempi hoitaa lasta kotona ja heille tämä olisi hyvä toimintamuoto ja vaihtelua arkeen. Kotona lapsiaan hoitavien perheiden kirkkomuskaritoiminta voitaisiin sijoittaa keskelle päivää, jolloin perheen vanhempi voisi osallistua yhdessä lapsensa kanssa toimintaan. Kaikissa vastauksissa kävi ilmi, että perinteinen malli olisi ehkä helpompi seurakunnan järjestää, kun ohjaajan ei tarvitsisi siirtyä paikasta toiseen ja kuljettaa mukanaan materiaalia. Lisäksi vanhemmat totesivat, että seurakunnan tiloissa olisi ehkä käytettävissä isommat tilat muskaritoimintaan ja laululeikkeihin kuin heidän omassa kodissaan.

Kiertävän kirkkomuskarin mallissa hyväksi koettiin kaikissa kahdeksassa vastauksessa se, että toiminta ei juurikaan häiritsisi perheen muuta aikataulua päivän aikana. Lapsia ei tarvitsisi erikseen lähteä viemään muskariin tiettyyn kellonaikaan. Perheet voisivat rauhoittaa illat perheen omalle ajalle. Positiivisena koettiin myös se, että tällä tavoin toiminta koskettaisi ehkä laajempaa osallistujamäärää kuin perinteinen malli. Kiertävän kirkkomuskarin malli, jossa ohjaaja siirtyy muskariryhmästä toiseen, saattaisi saada seurakunnan yhteyteen myös nekin perheet, jotka eivät muuten ole kiinnostuneet seurakunnan toiminnasta.

Kaikissa vastauksissa nousi vahvasti esille se, että ohjaajan toivottaisiin ottavan huomioon jokainen osallistuja omana yksilönään. Häneltä toivottiin kykyä tulla toimeen erilaisten ihmisten ja varsinakin lasten kanssa. Hänen tulisi kyetä tarjoamaan onnistumisen elämyksiä kaikille lapsille, myös kaikkein ujoimmille. Ohjaajan tulisi huomioida lapsen ikätaso ja persoonallisuus, muskarihetken toivottaisiin olevan motivoiva ja kannustava, ei pelkkä suorite. Samoin kävi ilmi, että ohjaajan tulee olla luotettava ja asettaa myös selkeät rajat lapsille, jotta muskarituokiosta tulisi toimiva. Lisäksi toivottiin, että ohjaaja myös voisi kuunnella lasten ideoita ja antaa heille mahdollisuuksia toteuttaa itseään, luovuuttaan ja kekseliäisyyttään.

Uusina kehitysideoina nousivat esille erilaiset teemalliset musiikkitapahtumat, kuten esimerkiksi jokin raamattuaihe, johon olisi yhdistetty lasten musiikkia. Lisäksi toiveita tuli siitä, että joskus sakkastipyhäkoulu voisi olla kirkkomuskarihetki. Toiveita tuli myös siitä, että lapset saisivat esiintymiskokemuksia oman ryhmänsä kanssa tai heitä voisi ottaa mukaan perhejumalanpalveluksiin esiintyjiksi. Lisäksi tuli toiveita, että lapset voisivat kehittää ihan oman musiikkiprojektin, joka sitten esitettäisiin jossakin sopivassa tilaisuudessa. Esille nousi myös ajatuksia siitä, voisivatko lapset jotenkin olla mukana tuottamassa iloa vanhuksille, esimerkiksi vieraillemalla vanhainkodeissa tai hoitolaitoksissa laulamassa.

5.3 Vanhemmilta saatua palautetta ja kehitysideoita

Läsnä olevat vanhemmat olivat mukana hyvin avoimin mielin. Asia oli heitä kiinnostava, koska tällaista toimintaa ei ole aiemmin ollut heille tarjolla. Toteutuneesta muskarista vanhemmat antoivat positiivista palautetta monipuolisuudesta ja toimivasta kokonaisuudesta. Vanhempien mielestä ryhmän hallinta oli hyvä, ja lapset näyttivät olevan innostuneita ja osallistuvia. Vanhemmat olivat

positiivisesti yllättyneitä siitä, kuinka monipuolisesti lyhyeenkin hetkeen saadaan sopimaan monta erilaista elementtiä. Tuokion aikana käytiin läpi uusia lauluja, dynamiikkaa, leikkejä, loruttelua ja soittimien hallintaa. Kirkkomuskarin toivottaisiin tulevan jatkossa mukaan seurakunnan muun toiminnan ohelle.

Varsinaisia uusia kehitysideoita ei keskusteluissa noussut esille. Kirkkomuskaritoiminta on heille uutta. Keskustelussa kävi ilmi, että he toivoisivat molempien mallien käyttöön ottamista. Mikäli se ei ole kanttorin aikataulujen kannalta katsottuna mahdollista, niin he toivoivat muskaritoimintaa vähintäänkin kiertävän kirkkomuskarin mallin mukaisesti. Vanhemmat myös toivoivat näkyvyyttä asialle, jotta mahdollisimman moni saisi tietoonsa, mikäli tämä toteutuu.

5.4 Kokemuksia kirkkomuskarista

Lasten parissa työskentely on aitoa, vauhdikasta ja tapahtumarikasta toimintaa. Pienten lasten kanssa toimimisessa on omat haasteensa, jotka on hyvä ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Musiikki on erinomainen työväline lapsityössä. Musiikki ei ole lapsen elämässä mikään erillinen, irrallinen osa-alue, vaan se kuuluu hyvin luontaisesti osaksi lapsen kasvua.

Kirkkomuskarin toimintaidean periaatteena on herättää lapsen mielenkiinto musiikkia kohtaan käyttämällä mahdollisimman monipuolista musiikkitarjontaa. Musiikkia opetetaan lorujen, laulujen ja leikkien avulla. Seurakunnan toimintakenttä on laaja, ja kirkkomuskarin on suunnattu nimenomaan alle kouluikäisille lapsille.

Kirkkomuskarissa kaikki pääsevät toteuttamaan itseään luovasti musiikin avulla. Erilaiset laululeikit, laulut, soittaminen ja loruttelu ovat luonteenomaisia oppimismenetelmiä musiikin varhaiskasvatuksessa. Kirkkomuskarin ohjaajan on hyvä tiedostaa omat kykynsä toimia lasten parissa. Mukaan heittäytyminen ja kyky tulla lähelle lasta ja hänen ajatusmaailmaansa on erinomainen työkalu.

Tunnin huolellinen suunnittelu tekee varsinaisesta muskarihetkestä helpomman ja joustavamman. Lasten kanssa työskennellessä on hyvä muistaa, että aina on olemassa mahdollisuuksia yllättäviin tilanteisiin. Muskarihetkissä lapsilta saatu palaute on välitöntä, aitoa ja suoraa. Ohjaaja kykenee

myös muodostamaan mielipiteitä toimintansa onnistumisesta pelkästään seuraamalla lasten toimintaa. Kestäkö kiinnostus loppuun saakka? Haluavatko he osallistua lauluihin ja leikkeihin? Kokeeko jokainen olonsa turvalliseksi?

Kiertävän kirkkomuskarin mallissa tuntisuunnitelman teko on tärkeä osa työtä. On otettava huomioon myös siirtymäajat paikasta toiseen. Ohjaajalla täytyy olla kutakin tuntia varten tarvittavat välineet ja tarvikkeet mukanaan. Kiertävässä kirkkomuskarissa ryhmän kokoonpano voi olla haastava. Esimerkiksi kotona työskentelevän perhepäivähoitajan ryhmässä voi olla mukana hyvinkin eri-ikäisiä lapsia. Tarkoitus olisi kuitenkin, että kaikki voivat osallistua mukaan omalla tasollaan. Pieni ei osaa isojen leikkejä, mutta taas isot lapset suoriutuvat helpoistakin lauluista ja leikeistä. Tuokiassa tulee kuitenkin olla haasteita ja uutta opittavaa myös vanhemmille lapsille. Pieni lapsi tarvitsee aina mukaan myös hoitajan läsnäoloa. Se luo turvallisuutta ja hoitaja voi avustaa pienen lapsen leikittämässä. Joskus tuntia pitäessään huomaa, että ryhmän keskittyminen herpaantuu, ja silloin on hyvä olla varalla vaikka ylimääräinen energianpurkuun sopiva laulu tai leikki. Ryhmänhallintataidot ovat oiva apu arjen työssä.

Kiertävässä kirkkomuskarissa informaation kulku on tärkeää. Ohjaajan on ilmoitettava poissaoloistaan, jotta hoitaja voi suunnitella oman päiväryhtämsä tarvittaessa uudelleen. Samoin hoitajan on hyvä ilmoittaa ohjaajalle, ellei kirkkomuskarituokiota voi jostain syystä pitää. Kiertävässä kirkkomuskarissa ohjaaja on vierailija, joka menee toisen ihmisen kotiin. On hyvä kunnioittaa toisten yksityisyyttä ja sopia tiettyjä asioita etukäteen, jotta työskentely sujuu asianmukaisesti. Tilojen käytön mahdollisuus kartoitetaan ensimmäisillä käyntikerroilla. Hoitaja toimii myös linkkinä lasten vanhempien suuntaan. Hoitajan kautta välittyvät vanhempien antamat palautteet ja keskustelun aiheet kirkkomuskariasioissa, mikäli he eivät itse ota suoraan yhteyttä ohjaajaan.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön aihepiiri on itselleni hyvin läheinen, ja halusin kartoittaa omia mahdollisuuksiani edistää seurakuntamme toimintaa. Tavoitteena oli kartoittaa kirkkomuskaritoiminnan tarve omassa seurakunnassani. Yksinkertainen kysely vastasi pohtimiini kysymyksiin hyvin, ja tämän pohjalta päädyn jatkamaan kirkkomuskaritoimintaa tulevaisuudessa, mikäli sen katsotaan olevan hyödyksi seurakunnassamme. Asian vireillepano vaatii kuitenkin vielä selvitystyötä, ja on hyvä miettiä yhdessä, mikä toimintamuoto olisi juuri meille sopivin vaihtoehto. Opinnäytetyön tekeminen oli myös itselleni kasvun paikka. Ymmärrän, kuinka tärkeä ja monipuolinen kasvualusta juuri lapset ovat.

Seurakunnissa on huolen aiheena kirkosta eronneiden suuri lukumäärä. Mietin, että omalta osaltani voisin olla sitomassa ihmisiä läheiseen seurakuntayhteyteen lapsityön parissa työskentelemällä. Seurakunnan toiminta tulisi tutuksi jo hyvin nuorena, ja se ehkä edesauttaisi pysymään tiiviissä seurakuntayhteydessä myöhemmissä elämänvaiheissakin. Monille ihmisille juuri se oma kotikirkko on kirkoista rakkain. Seurakunta koskettaa ihmisiä heidän jokaisessa elämänvaiheessaan. Seurakuntayhteys syntyy jo kasteessa.

Seurakunnissakaan ei voida ajaa pelkästään omia näkökulmia. Maailma ympärillä muuttuu ja myös seurakuntien on vastattava muutokseen. Vaikka jumalanpalveluselämällä onkin pitkät ja vanhat perinteet, ei se tarkoita sitä, etteikö uudistuksia tarvita. Lapset ovat hyvin avoin työkenttä, ja he ovat toiminnoissaan aitoja ja mukaansa tempaavia.

Projektin toteuttaminen onnistui hyvin, ja sain välitöntä palautetta vanhemmilta ja lapsilta. Aiempi kokemus kirkkomuskariohjaajana toimimisesta toi varmuutta ja vahvaa ammattiosaamista tuokioon mukaan. Myös aiemmin saamani työkokemus edellisestä ammatista lastenohjaajana päiväkodissa loi hyvät puitteet lasten parissa työskentelyyn.

Opinnäytetyötä tehdessäni kävin läpi paljon asioita lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä musiikillisesta kasvusta. Nämä esille nousseet asiat muistuttavat siitä, kuinka herkän ja myös vastaanottavaisen asiakaskunnan parissa työ varhaiskasvatuksessa tehdään. Eteen tulevat tilanteet vaativat joskus nopeitakin päätöksiä. Kannattaa laatia jokin varasuunnitelma siltä varalta, että ohjattua tun-

tia ei voi toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaan. Lasten parissa työskentely vaatii myös itseltä rohkeaa heittäytymistä lasten tasolle. Kärsivällisyys ja empaattisuus ovat hyviä työkaluja. Ryhmän toimivuuteen voi vaikuttaa olemalla itse mukana aktiivisesti lauluissa ja leikeissä.

Vaikka varhaiskasvatuksen musiikin parissa työskentely vaatii monenlaista tietoa ja taitoa, haluan kuitenkin rohkaista kaikkia kokeilemaan työskentelyä lasten musiikin parissa. Ennakointi ja hyvä suunnittelu auttavat kirkkomuskarituntien sujuvassa etenemisessä. Voi olla myös varma siitä, että lapset antavat palautetta aidosti ja rehellisesti!

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Hongisto-Åberg, M., Lindberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa käsikirja. Hip hoi, musisoi! Tampere: Fazer Musiikki.

Kanttorin ydinosaaminen 2010. Viitattu 8.5.2019.

<https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Kanttorin+ydinosaaminen/33b28c5d-648e-a0d6-e9ea-5e323a265b52>

Kirkkohallitus 2015. Lapsi ja musiikki seurakunnassa. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 24. Helsinki: Unigrafia.

Lindberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017. Lapsi ja musiikki. Teoksessa A. Lindberg-Piiroinen & I. Ruokonen (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa – käsikirja. Tallinna: Paino Printall, 63–133.

Luokkala, M. & Grahn, P. 2018. Musiikin varhaiskasvatuksen käsikirja Musiikkimatkeilijoille. Helsinki: Suomen Musiikkimatka Oy.

Oikarainen, H. 2017. Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa. Oulun ammattikorkeakoulu. Musiikin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 8.5.2019,
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140245/Oikarainen_Hannamari.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetushallitus 2018. Ohje varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa OPH-55-2018. Viitattu 8.5.2019.
https://www.oph.fi/download/189008_Ohje_varhaiskasvatuksen_katsomuskasvatuksen_toteuttamisesta_ja_uskonnollisis.pdf

Torri-Tuominen, M. 2010. Kirkkomuskari. Teoksessa M. Torri-Tuomi (toim.) Kirkkomuskari. Helsinki: Seurakuntien Lapsityön Keskus, 4–5.

Aiheena: Ilo, Valo, Jumalan luomistyö

Altтари: Alttarin valmistelu (raamattu, valkoinen liina, puinen risti, keväinen kukka)

1. Alkulaulu: Ole lähellä ja siunaa (Kirkkomuskari s. 12)

2. Alkurukous:

Olkoon päiväsi täynnä onnea, iloa. Jumala hyvydellään siunatkoon sinua.

Olkoon päiväsi täynnä lämpöä, valoa. Jumalan rakkaus saakoon koskettaa sinua.

Olkoon päiväsi täynnä toivoa, lohtua. Jumala hyvydellään hoitakoon sinua.

3. Nimilaulu: Heippatirallaa (Kirkkomuskari s. 10) Tervetuloa muskariin!

4. Mitkä asiat tekevät sinut iloiseksi? Mikä vuodenaika nyt on meneillään? Mitä kevään merkkejä olet nähnyt? (Pohjolan kevät –laulu monisteesta)

5. Laulu: Valonsäde ULV 108, laulun opettelussa auttaa leikki, liikuttele varpaita, sormia...

6. Laulu: Kevät (Kirkkomuskari s.114) Käytä apuna itse keksimiäsi "viittomia" laulun opettelussa.

7. Laulu: Kiitos, Isä taivaan ULV 67

6. Laulu ja leikki: Hämähäkki

Ohjaaja laulaa laulua Hämä, hämä, häkki...Lapset liikkuvat lattialla kuten hämähäkki, käyttäen apunaan käsiä ja jalkoja (pienimmät voivat konttia). Kun ohjaaja kesken laulun soittaa esimerkiksi marakassia tai tamburiinia, lapset heittäytyvät selälleen lattialle ja "sätkytelevät" käsiään ja jalkojaan, kun laulu jatkuu, lapset taas lähtevät liikkeelle.

7. Laulu ja leikki: Kissat ja hiiret (kissat on jaloilla TAA, hiiret on kapuloilla tai käsillä TI-TI)

Ryhmä puoliksi, toiset ovat kissoja ja toiset hiiriä. Rajataan liikkumisalue. Alueella liikkuvat ensin kissat ottamalla jaloilla TAA-askelia, hiiret ovat hiljaa, sitten hiiret liikkuvat taputusten kera TI-TI –askelilla (lyhyitä ja nopeita) ja kissat ovat paikoillaan. Sitten ryhmien osat vaihtuvat. Lopuksi kaikki liikkuvat yhtäaikaan vuoronperään TAA tai TI-TI –askelin ohjaajan rytmityksen avustamana.

8. Soittimet: Tilijali tulijali tippantaa (moniste).

Laulua lauletaan ja soittimet tulevat mukaan aina kertosakeen Tilijali, tulijali...kohdalla. Käytössä marakasseja, kapulat ja triangeleita. Aluksi ohjataan soitinten oikeaoppiseen käyttöön.

9. Soittimet: Peipon pesä 1. säk (s. 171 Koulun musiikki)

Laulusta opetellaan tänään vain ensimmäinen säkeistö. Soitetaan ja lauletaan useampaan kertaan. Ensin soittavat kaikki, sitten tytöt, sitten pojat ja lopuksi vielä kaikki yhdessä. Mahdollisuus vaihtaa välillä soitinta niin halutessaan. ensin tytöt, sitten pojat, kaikki tai ensin kapulat, sitten marakassit ja sitten kaikki

(10. Soittimet: Jumala loi ULV 68) Tämä varalla, tarkista onko aikaa ottaa.

11. Rauhoittuminen: Kertomus Jumalan luomistyö lasten raamatusta lyhyt kerronnallinen teksti, näytä kuvaa raamatusta, johon kuvattu Paratiisia eläimiseen ja kasveineen

12. Loppulaulu: Anna enkeleitä ULV 46 (käytä kuvailevia viittomia laulun opetteluun apuna)

Hei! Opiskelen musiikkia Oulun ammattikorkeakoulussa, suuntautumisvaihtoehtona on kirkkomusiikki. Teen opinnäytetyön aiheesta Kirkkomuskarit ja sen toteuttamismahdollisuuksia. Toivon, että vastaat kyselyyn omista näkökulmistasi käsin. Kyselyn voit palauttaa sähköpostiini: satu.pohjonen@evl.fi

Palauta kysely 24.4.2019 mennessä.

1. Osallistuuko/ onko lapsesi osallistunut seurakunnan musiikilliseen toimintaan?
2. Onko kirkkomuskaritoiminta sinulle entuudestaan tuttu?
3. Millaista sisältöä toivoisit kirkkomuskarihetkeen? Miksi?
4. Esittelin seurakuntamme kirkkomuskarihetkessä kaksi eri toimintamallia; perinteinen kirkkomuskarit ja kiertävä kirkkomuskarit. Vertaile eri toimintamuotoja keskenään.
  - a) Olisiko Teidän perheessänne kiinnostusta osallistua kirkkomuskarit?
  - b) Mitä hyviä puolia/kehitysideoita näkisit perinteisessä kirkkomuskarin toteutustavassa?
  - c) Mikäli kirkkomuskarit toteutuisi kiertävän kirkkomuskarin mallin mukaisesti, mitä hyviä puolia/kehitysideoita siinä näkisit?
5. Mitä toivoisit kirkkomuskarin ohjaajan ottavan huomioon? Miksi?
6. Mitä muuta palautetta/kehitysideoita seurakunnan lasten musiikkitoiminnan osalta haluaisit antaa? Vapaa sana.

Kiitos vastauksistasi!